

senytorzítás elfogadható, mivel az egy másik európai politikai célkitűzés elérésének szükségszerű járuléka.

2. Gazdasági előny

a) Általános gazdasági érdekű szolgáltatás (közszolgáltatás – SGEI)

Szigorú értelemben véve az állami támogatásban lévő gazdasági előnyt két részre lehet osztani: egyrészt az állami forrásoknak az érintett vállalkozást előnyhöz kell juttatniuk, másrészt ennek ellentételezéseként a vállalkozásnak nem kell egyenértékű szolgáltatást biztosítania. Hosszas vita folyt arról, hogy egy adott közszolgáltatás biztosításakor felmerült többletköltségek ellentételezése az EK-Szerződés 87. cikk (1) bekezdése értelmében gazdasági előnynek minősül-e. Az Elsőfokú Bíróság és az Európai Bíróság ítéletei ebben a kérdésben némiképp ellentmondóak. A SIC ügyben²⁹ az Elsőfokú Bíróság véleménye szerint, az hogy a kompenzációt közszolgáltatás ellentételezéseként nyújtották, nem kérdőjelezi meg az állami intézkedés állami támogatás jellegét. Ellenkezőleg, a közszolgáltatás ellátását az EK-Szerződés 86. cikk (2) bekezdés alapján kell elemezni. A Ferring ügyben³⁰ az Európai Bíróság felülbírálta ezt a megközelítést, és azt az álláspontot képviselte, hogy a közszolgáltatás biztosításának többletköltségeit ellentételező adókedvezmény nem jelent gazdasági előnyt, ezért nem állami támogatás, tehát nem kell előzetesen bejelenteni a Bizottságnak.³¹ Ezt a megközelítést sokan hevesen bírálták.³²

29 T-46/97. sz. ügy Sociedade Independente de Comunicaçao (SIC) kontra Bizottság [EBHT 2000, II-2125. o.] 84. pont

30 C-53/00. sz. ügy Ferring SA kontra Agence centrale des organismes des sécurité sociale (ACOSS) [EBHT 2001, I-9067. o.]

31 Ugyanott, 33. pont.

32 C-280/00. sz. ügy Léger főtanácsnok indítványai: Altmark Trans GmbH és Regierungspräsidium Magdeburg kontra Nahverkehrsgesellschaft Altmark GmbH és Oberbundesanwalt beim Bundesverwaltungsgericht [EBHT 2003, I-7747. o.] és EstAL 2003/1, 101. Léger főtanácsnok azt javasolta a Bíróságnak, hogy fordítsa meg a Ferring ügyben hozott ítéletét, és döntsön úgy, hogy a közszolgáltatás kompenzációja állami támogatás, még abban az esetben is, ha csak a közszolgáltatás költségeit ellentételezi. Indítványa szerint a kompenzációs

Az Altmark Trans ügyben³³hozott ítéletében az Európai Bíróság a korábbiakhoz képest új megközelítést alkalmazott azáltal, hogy speciális feltételeket fektetett le, amelyek teljesülése esetén az állami intézkedést az abban részesülő vállalkozás által nyújtott, közszolgáltatási kötelezettségnek minősülő szolgáltatás kompenzációjaként, és nem pénzügyi előnyként kell tekinteni. Így ennek az intézkedésnek nincs olyan hatása, amely e vállalkozásokat a versenytársaiknál kedvezőbb helyzetbe juttatná, ezért nem tartozik az EK-Szerződés 87. cikk (1) bekezdésének hatálya alá.

Az ítéletben szereplő feltételek a következők:

- Először is, az érintett vállalkozásnak ténylegesen rendelkeznie kell közszolgáltatási kötelezettséggel, amely kötelezettségeket nemzeti jogszabályban és/vagy közigazgatási határozatban világosan meg kell határozni.
- Másodszor, a kompenzáció számításának alapját képező paramétereket előre, objektíven és átlátható módon meg kell határozni.³⁴

megközelítés összekever két jogi kérdést, egyfelől egy intézkedés állami támogatássá minősítését, másfelől annak igazolását. Továbbá a kompenzációs megközelítés megfosztja az EK-Szerződés 86. cikk (2) bekezdését és az általa előírt követelményeket minden hasznos szereptől a közszolgáltatások állami finanszírozásának elemzésében, és kivonja a közszolgáltatás állami finanszírozását a Bizottság szükséges ellenőrzése alól (Léger főtanácsnok indítványáról további részleteket lásd Schohe, Gerrit és Arhold, Christoph: *Die Rechtsprechung von EuGH und EuG zu Staatlichen Beihilfen in den Jahren 1998-1/2002 (With english summary)*, EStAL, 2002/1. 40- 41. A GEMO ügyben (C-126/01 sz. ügy Jacobs főtanácsnok indítványa: Ministère de l'Economie, des Finances et de l'Industrie kontra GEMO SA [EBHT 2003, I-13769. o.] Jacobs főtanácsnok azt javasolta, hogy tegyenek különbséget az ügyek két típusa között, annak függvényében, hogy milyen típusú kapcsolat van finanszírozás és az állam által előírt kötelezettség között, és ezek a kötelezettségek mennyire világosan kerültek meghatározásra. Az ő elemzését vette át Stix-Hackl főtanácsnok asszony az Enirisorse ügyben (C-34/01-től C-38/01-ig sz. egyesített ügyek Stix-Hackl főtanácsnok asszony indítványa: Enirisorse SpA kontra Ministero delle Finanze [EBHT 2003, I-14243. o.]).

33 C-280/00. eset, Altmark Trans GmbH and Regierungspräsidium Magdeburg kontra Nahverkehrsgesellschaft Altmark GmbH és Oberbundesanwalt beim Bundesverwaltungsgericht [EBHT 2003, I-7747. o.] 88-93. pontok.

34 Ugyanott, 93. pont „Abban az esetben, ha a közszolgáltatási kötelezettséghez kapcsolódó szolgáltatások teljesítése után kiderül, hogy az gazdaságilag nem

- Harmadszor, a kompenzáció mértéke nem haladhatja meg a közszolgáltatási kötelezettségek teljesítésével kapcsolatban felmerült költségek teljes vagy részleges fedezéséhez szükséges mértéket, figyelembe véve az ezen kötelezettségek teljesítésével járó bevételeket és az ésszerű nyereséget.
- Negyedszer, amennyiben a közszolgáltatási kötelezettséget teljesítő vállalkozást nem olyan közbeszerzési eljárással választják ki, mely lehetővé teszi azon pályázó kiválasztását, amelyik az állam számára a szolgáltatásokat a legkisebb költséggel képes nyújtani, akkor a szükséges kompenzáció mértékét azon költségek elemzése alapján kell megállapítani, amelyek egy tipikus – hatékonyan vezetett és a közszolgáltatási követelmények ki-elégítéséhez megfelelő eszközökkel rendelkező – vállalkozásnál felmerülhettek volna, figyelembe véve az ezen kötelezettségek teljesítésével járó bevételeket és az ésszerű nyereséget is.

Az a támogatás, amelyet kompenzációként nyújtanak az adott közszolgáltatás elvégzése során felmerült költségek ellentételezéseként olyan vállalkozásnak, amelyet kifejezetten felkértek a közszolgáltatás elvégzésére, nem tartozik az EK-Szerződés 87. cikk (1) bekezdésnek hatálya alá. Ellenben azok az intézkedések, amelyek nem teljesítik a fenti feltételek mindegyikét, állami támogatásnak minősülnek, és előzetesen be kell őket jelenteni a Bizottságnak. Az Európai Bíróság új megközelítése – amely kiváltképp arra a problémára reagál, hogy a kompenzációs megközelítés az állami támogatási ügyekben mindenfajta szerepüktől megfosztja az EK-Szerződés 86. cikk (2) bekezdése által előírt követelményeket – valójában az EK-Szerződés 86. cikk (2) cikkének követelményeit és a kompenzációs megközelítést kombinálja. Ez azonban felveti a kérdést, hogy azokban az esetekben, ahol az Altmark ítéletben felsorolt feltételek nem teljesülnek, marad-e lehetőség az EK-Szerződés

életképes, a kapcsolódó tagállami kifizetések, amelyek a vállalkozás veszteségeit anélkül kompenzálják, hogy a kompenzáció paramétereit előre rögzítették volna, az EK-Szerződés 88. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozó állami támogatási intézkedésnek minősülnek.”

86. cikk (2) bekezdésének alkalmazására.³⁵ Az Eniriorse ügyben³⁶ az Európai Bíróság megerősítette az Altmark ítéletben lefektetett feltételeket. Mivel ebben az esetben az Altmark ítélet egyik feltétele sem teljesült, az Európai Bíróság az intézkedést az EK-Szerződés 87. cikk (1) bekezdésnek hatálya alá tartozó állami támogatásnak minősítette.³⁷

Fontos kiemelni, hogy az Altmark ítéletben lefektetett négy feltétel teljesítése csak annak eldöntéséhez szükséges, hogy a közszolgáltatással megbízott vállalkozás részesül-e állami támogatásban (az állam és közszolgáltatást nyújtó közötti viszony). Ugyanakkor e feltételek teljesítése nem válaszolja meg azt a kérdést, hogy a közszolgáltatásban részesülők állami támogatáshoz jutnak-e (a közszolgáltatást nyújtó és az abban részesülő közötti viszony). Ez utóbbi viszony megítélésében az Altmark ítélet feltételei nem relevánsak, így ennek EK-Szerződés 87. cikk (1) bekezdése szempontjából történő megítélését külön kell végez-

35 Santamato, Sandro és Pesaresi, Nicola *Compensation for services of general economic interest: Some thoughts on the Altmark ruling*, Competition Policy Newsletter 2004/1, 17-21. o.

36 C-34/01-től C-38/01-ig sz. egyesített ügyek - Eniriorse SpA v. Ministero delle Finanze, [EBHT 2003, I-14243. o.] Az eset további részleteit lásd Arhold, Christoph: *The Case Law of the European Court of Justice and the Court of First Instance on State Aids in 2002/2003*, EStAL, 2004/2, 168-170.

37 További elemzés az általános gazdasági érdekű szolgáltatásokról lásd: Bartosch, Andreas: *Why did the Court of Justice respond in Ferring?*, EStAL, 2002/1, 1.; Schnelle, Ulrich: *Unconditional and non-discriminatory bidding procedures in EC state aid surveillance over public service*". EStAL, 2002/2, 195.; Bartosch, Andreas: *GA Léger and the Market Economy Investor Test: Still a long way to go*. EStAL, 2003/1, 1. ; Tigchelaar, Nynke: *State aid to public broadcasting*. EStAL, 2003/2, 169.; Nicolaidis, Phedon: *Competition and services of general economic interest in the EU: Reconciling economics and law*. EStAL, 2003/2, 183.; Sinnaeve, Adinda: *State financing of public services: the Court's dilemma in the Altmark case*. EStAL, 2003/3, 351. ; Hancher, Leigh: *Is there a new concept of State aid emerging?*, EStAL, 2003/3, 365.; Bartosch, Andreas: *How to reconcile the ECJ's rulings in Altmark and Chronopost*. EStAL, 2003/3, 375.; Travers, Noel: *Public service obligations and State aid: Is all really clear after Altmark?*, EStAL, 2003/3, 387.; Bovis, Christopher: *Public procurement, State aid and public services: between symbiotic correlation and asymmetric geometry*. EStAL, 2003/4, 553.; König, Christian és Haratsch, Andreas *The licence-fee-based financing of public service broadcasting in Germany after the Altmark Trans judgment*. EStAL, 2003/4, 569.

ni. Ezt illusztrálja a GEMO ügy,³⁸ amely Franciaországban az állati tetemek és veszélyes vágóhídi hulladék összegyűjtése és megsemmisítése érdekében nyújtott közszolgáltatással foglalkozott.

A Ferring ügyben hozott ítélet folytatásaként, a Laboratoires Boiron SA³⁹ ügyben az Európai Bíróságnak az Altmark ítéletben foglalt feltételek nemzeti eljárásban való alkalmazásának kérdésével kellett foglalkoznia. Az illetékes nemzeti bíróság rámutatott, hogy az ún. Altmark feltételek olyan adatokhoz kapcsolódnak, amelyekhez egy gazdasági szereplőnek – aki azt állítja, hogy a támogatás jogellenes – nem szükségszerűen van hozzáférése. Azt is megállapította továbbá, hogy – az Európai Bíróság állandó joggyakorlata alapján – bármilyen olyan bizonyítási szabály, amelynek hatásaként egyáltalán nem vagy csak nagyon nehezen biztosítható a közösségi jog megsértésével kivetett díjak visszafizettetése, összeegyeztethetetlen a közösségi joggal.⁴⁰ Végül, azt is jelezte, hogy a nemzeti eljárásjogi szabályok alapján a felperes viseli annak bizonyítási terhét, hogy az Altmark ítéletben megfogalmazott feltételek nem teljesülnek. Ezen körülmények alapján az előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményező nemzeti bíróság arról kérdezte az Európai Bíróságot, hogy a közösségi jogot vajon ebben az esetben úgy kell értelmezni, hogy az ilyen nemzeti eljárásjogi szabályok a továbbiakban nem alkalmazhatóak, vagy, hogy az Altmark ítéletben lefektetett feltételek bizonyításának terhét az állítólagos kedvezményezettnek kell viselnie. Tizzano főügyész szerint a nemzeti eljárásjogi szabályok összhangban vannak a jól ismert latin közmondással: *”ei incumbit probation qui dicit, non qui negat,*” (azon van a bizonyítási teher, aki állít valamit, és nem azon, aki tagad – valójában ez az uralkodó elv az Európai Bíróság előtt zajló eljárásokban) és ezt is kell követni.⁴¹ Az Európai Bíróság ettől kicsit más megközelítést alkalmazott és kimondta, hogy a nem-

38 C-126/01. sz. ügy *Minist'ere de l'Economie, des Finances et de l'Industrie v. GEMO SA* [EBHT, 2003, I-13769. o.]. További információ erről az esetről: Arhold, Christoph: *The Case Law of the European Court of Justice and the Court of First Instance on State Aids in 2002/2003*, EStAL 2004/2, 170.

39 C-526/04. esetben *Laboratoires Boiron SA* [EBHT 2006, I-07529. o.]. További információ erről és a Ferring ítéletről lásd a fenti lábjegyzet hivatkozás részét.

40 199/82. sz. ügy, *San Giorgio* [1983 EBHT, 3595. o.] 14. pont, és C-343/96. ügy, *Dilexport* [1999 EBHT, I-579. o.] 48. pont.

41 C-523/04. sz. ügy Tizzano főtanácsnok indítványa: *Laboratoires Boiron SA* [EBHT 2006, I-07529. o.] 68. pont.

zeti bíróság „*valamennyi olyan eljárást köteles alkalmazni, amelyet a nemzeti jog lehetővé tesz – beleértve egy vizsgálat szükséges lépéseinek elrendelését, különösen meghatározott dokumentumok felek, illetve harmadik fél általi bemutatását*” – a hatékonyság elvének biztosítása érdekében.

b) Magánbefektetői elv

Azokban az esetekben, ahol nehéz összekapcsolni a hozzájárulást és a kompenzációt, például magán- vagy állami vállalkozás részére külső vagy belső tőke nyújtása esetén, a Bizottság – a Közösségi Bíróságok esetjoga alapján – a magánbefektetői elvet alkalmazza. Ez az elv azt vizsgálja, hogy a vállalkozás ugyanahhoz a hozzájáruláshoz, ugyanazokkal a feltételekkel, normál piaci körülmények között is hozzájutott volna-e. A magánbefektetőnek, akinek feltételezett viselkedése a gazdaságpolitika céljait követő állami befektetőével kerül összehasonlításra, nem feltétlenül kell átlagos befektetőnek lennie, aki relatíve rövid távú profitszerzési céllal helyez ki tőkét. Az elvnek ugyanakkor legalább olyan magánholding vállalatra vagy magánvállalkozások csoportjára kell vonatkoznia, amelyek az általános vagy ágazati politikát követik, és hosszú távú nyereségességre törekszenek.⁴²

Az Elsőfokú Bíróság Alitalia ügyben⁴³ hozott ítélete szerint az állami forrásokból biztosított tőke-hozzájárulás kielégíti a normál piacgazdasági feltételek között működő magánbefektető elvét, és nem minősül állami támogatásnak, ha – többek között – az állami hozzájárulással egy időben és hasonló feltételek mellett egy magánbefektető is jelentős tőke-hozzájárulást valósít meg. Ugyanakkor az alkalmazottak részesedése a vállalkozás tőkéjében, olyan formában, hogy a vállalat munkabéreköltségeinek mérséklése érdekében a fizetést az érintett vállalat részvényeire cserélik, nem jelenti azt, hogy a tőke-hozzájárulás teljesíti a magánbefektetői elvet. A piacgazdaságban működő magánbefektető

42 T-129/95., T-2/96. és T-97/96. sz. egyesített ügyek Neue Maxhütte Stahlwerke GmbH és Lech-Stahlwerke GmbH kontra Bizottság [EBHT 1999, II-17. o.] 109. pont

43 T-296/97. sz. ügy Alitalia kontra Bizottság, [EBHT 2000, II-3871. o.] 81-84. pontok.

viselkedését ugyanis a nyereségességi kilátások vezérlik. Az alkalmazottak részvételét azonban a munkahelyük megőrzésének igénye, ezért őket inkább a vállalat életképessége és túlélése érdekli, mint annak nyereségessége.⁴⁴

Az Európai Bíróság Seleco ügyben⁴⁵ hozott ítélete szerint még valós magánbefektetők jelentős részvétele sem elég önmagában ahhoz, hogy az állami támogatás gyanúját kizárhassuk. A Bizottság határozatában azt állította, hogy az a tény, hogy a magánbefektetők részt vettek mindkét újratőkésítésben, nem zárja ki automatikusan, hogy az ügyletben az állami hatóság szerepvállalása állami támogatásnak minősüljön. A hatóságoknak ugyanis nem kellene értelmetlen beruházásokban részt venniük, még akkor sem, ha rossz tanácsadókkal rendelkező magánbefektetők megteszik azt⁴⁶. A Bizottság hangsúlyozta, hogy a Seleco nehéz pénzügyi helyzete régóta tartott, és nem állt rendelkezésre hiteles szerkezetátalakítási terv, így ebben az esetben egy racionális magánbefektető nem hajtott volna végre pénzügyi hozzájárulást. Az Európai Bíróság fenntartotta a Bizottság érvelését, és kiemelte, hogy a Bizottságnak az állami vállalatok viselkedését a magánbefektetőével kellett összehasonlítani, különös tekintettel a pénzügyi hozzájárulás végrehajtásakor rendelkezésre álló információkra és a várható fejleményekre.⁴⁷ Ebben az esetben, egy megfontolt magánbefektető hiteles és valóságos szerkezetátalakítási terv hiányában nem hajtott volna végre hasonló tőke-hozzájárulást egy nehézséggel küzdő vállalkozásban.⁴⁸ Ami a nehézséggel küzdő vállalkozást illeti, az a tény, hogy magánbefektetők az állami vállalkozással egy időben befektetést hajtottak végre, meglehetősen csekély értékű.

44 C-328/99. és C-399/00. sz. egyesített ügyek Olaszország és Multimedia SpA kontra Bizottság (Seleco) [EBHT 2003, I-4035. o.].

45 Ugyanott, 29. pont.

46 Ugyanott, 38 és 40. pontok.

47 Ugyanott, 44 és 48. pontok.

48 T-126/96. és 127/96. sz. egyesített ügyek Breda Fucine Meridionali SpA (BFM) és Ente partecipazioni e finanziamento industria manifatturiera (EFIM) kontra Bizottság [EBHT 1998, II-3437. o.]; és T-234/95. sz. ügy DSG Dradenauer Stahlgesellschaft mbH kontra Bizottság [EBHT 2000, II-2603. o.]. A Bizottságnak nincs olyan kötelezettsége, hogy a magánbefektető kérdéskörében szakértői jelentéseket kérjen. A Bíróságok nem vizsgálhatják, a Bizottság döntését szakértői jelentések felhasználásával.

A magánbefektetői elv alkalmazása átfogó gazdasági elemzéssel jár együtt. Az Európai Bíróság következetesen fenntartotta azon álláspontját, hogy főszabály szerint a Bizottság jelentős szabadsággal rendelkezik az átfogó gazdasági elemzések elkészítésében. A bírósági felügyeletnek annak meghatározására kell korlátozódnia, hogy az eljárási rendelkezések és a megfelelő indokolási kötelezettség betartásra került-e, a tényeket megfelelően feltárták-e, és hogy nem értékelték-e azokat nyilvánvalóan helytelenül vagy nem történt-e visszaélés a diszcrecionális jogkörrel. Különösképpen nem helyettesíthetik a Közösségi Bíróságok a Bizottság gazdasági elemzését a sajátjukkal.⁴⁹ Ugyanakkor az Elsőfokú Bíróság mostanában a Bizottság ezirányú hatáskörét egyre inkább korlátozza.⁵⁰

Amennyiben a fenti alapelvet monopóliumot élvező állami vállalat által nyújtott keresztfinanszírozásra alkalmazzák, speciális követelményeknek kell megfelelni. Az Ufex ügyben az Elsőfokú Bíróság úgy döntött, hogy a Bizottságnak önmagában nem elegendő azt bebizonyítania, hogy egy állami vállalat egy zárt ágazatban teljes költséget fizetett a logisztikai és kereskedelmi szolgáltatásért a versenyszektorban működő leányvállalatának. A Bizottságnak legalább azt kell ellenőriznie, hogy a La Poste (Francia Posta) által ellenszolgáltatásul kapott fizetség összehasonlítható-e azzal, amit egy nem zárt ágazatban működő, (ágazati vagy általános) struktúrapolitikai és a hosszú távú kilátások által vezérelt magánholding vállalat vagy magánkézben lévő vállalatcsoport kért volna.⁵¹ Mind az Ufex cég leányvállalata, a La Poste, mind a Francia Köztársaság megfellebbezte az Elsőfokú Bíróság ítéletét.

A Chronopost ügyben⁵² az Európai Bíróság az ítéletet megsemmisítette, és visszautalta az esetet az Elsőfokú Bíróság hatáskörébe. Az Európai Bíróság a tényleges költségek elvét részesítette előnyben az Első-

49 T-11/95. sz. ügy BP Chemicals Limited kontra Bizottság [EBHT 1998, II-3235. o.].

50 C-39/94 sz. ügy, Syndicat Francais d'Express International (FEI) és társai kontra La Poste és társai [EBHT 1996, I-3547. o., 60. pont]; T-613/97 sz. ügy, Union Francais de l'Express (UFEX) és társai kontra Bizottság [EBHT 2000, II-4055. o.].

51 T-613/97. sz. ügy Union Française de l'Express (Ufex) és társai kontra Bizottság [EBHT 2000, II-4055. o.] 74-75. pontok.

52 C-83/01 P, C-93/01 P és C-94/01 P. sz. egyesített ügyek – Chronopost SA és társai kontra Bizottság, [EBHT 2003, I-6993. o.] és EStAL 2003/3, 415.

fokú Bíróság hasonló piaci árat alkalmazó megközelítésével szemben, mivel véleménye szerint minden normál piaci körülmény szükségszerűen feltételezéseken alapszik, tekintettel arra, hogy nincs olyan magánvállalkozás, amely valaha is kiépítené a szóban forgó közszolgáltatás nyújtásához szükséges infrastruktúrát. Mivel a Bizottság elemzésének objektív és igazolható elemekre kell hivatkoznia, az állami támogatás léte kizárt, ha

- először is bebizonyosodott, hogy a felszámított ár pontosan fedez minden járulékos változó költséget, amely a logisztikai és kereskedelmi szolgáltatás nyújtása érdekében merült fel, és megfelelő hozzájárulást biztosít a postai hálózat használatából adódó fix költségekhez, illetve megfelelő tökemegtérülést eredményez, amennyiben azt az SFMI-Chronopost versenyszférában működő tevékenységéhez használják,
- másodsor, ha semmi sem utal arra, hogy ezeket a tényezőket alulbecsülték, vagy önkényesen határozták meg.⁵³

Az Elsőfokú Bíróság, ahová az esetet visszautalták, úgy gondolta, hogy a fellebbezés vizsgálatát az Európai Bíróság által megállapított elvek alapján, az állami kötelezettségek állítólagos megsértéséről szóló indokok vizsgálatával kezdi. Az Elsőfokú Bíróság szerint az indoklás nem jelzi pontosan a Bizottság által alkalmazott gazdasági és számviteli koncepció határait, nem ismerteti a Bizottság által vizsgált költségek pontos jellegét, amikor arról rendelkezik, hogy az intézkedés nem minősül állami támogatásnak. Az Elsőfokú Bíróság így nem képes megállapítani, hogy ezek a költségek valóban kapcsolódnak-e a logisztikai és kereskedelmi szolgáltatások következtében felmerülő változó és többletköltségekhez, ahogy az a megtámadott határozatban szerepel. Ami a határozat által idézett közvetlen működési költségek elvét illeti, a Bizottság csupán azt állította 2005. május 27-ei, az Elsőfokú Bíróság betudható költségekre vonatkozó írásbeli kérdésére adott válaszelevelében, hogy a La Poste esetben ezek a költségek a központi és a helyi irodákhoz kapcsolódó állandó költségek részét képezték. Csak a megtámadott határozat alapján nem lehetett megállapítani, hogy mik voltak a közvetlen működési költségek, illetve, hogy a La Poste könyveiben szereplő melyik költség minek minősült, közvetlenül melyik tevékenységhez kapcsolódott. Ezek a költségek vállalatonként, az alkalmazott

53 Ugyanott, 40. pont.

számviteli rendszertől függően változtak. Az Elsőfokú Bíróság továbbá megjegyezte, hogy bár érvelése során nem vehette figyelembe a Bizottság magyarázatait, annak következtetéseivel kapcsolatban megállapítja, hogy azok túl általánosak ahhoz, hogy a Bizottság megállapításainak jogszerűségét meg lehessen állapítani. Az indoklás nem megfelelőségét az is megerősítette, hogy a Bizottság – helytelenül – különböző gazdasági és számviteli elemzési módot alkalmazott.⁵⁴

A megtámadott határozat továbbá nem tartalmazott magyarázatot arra, hogy az SFMI-Chronopost részére nyújtott szolgáltatásokat hogyan osztották fel alapvető műveletekre, illetve, hogy a La Poste tevékenységeit mi alapján hasonlították össze hasonló, létező postai tevékenységekkel. Az indoklás továbbá sem a postai hálózat használatáért fizetendő állandó költségekhez való megfelelő hozzájárulás, sem a tőkebefektetés megfelelő megtérülése tekintetében nem tartalmazott megfelelő magyarázatot.

Az előbbieket követve, az Elsőfokú Bíróság nem tudta megállapítani, hogy a Bizottság által alkalmazott módszer helyes volt-e, és megfelelt-e az Európai Bíróság által lefektetett elveknek, így a határozatot meg kellett semmisíteni hibás indoklás miatt.⁵⁵ Amint láthatjuk, az Elsőfokú Bíróság tulajdonképpen darabokra szedte a Bizottság határozatát. Egyúttal azt is megállapította, hogy a Bizottság tévedett, amikor úgy határozott, hogy a Postadex ügyfélbázisának átruházása nem minősült állami támogatásnak, annak ellenére sem, hogy a La Poste nem kapott semmiféle ellenszolgáltatást a Chronoposttól. A Bizottság állítását, miszerint a Postadex ügyfélbázisának nincs számviteli értelemben vett értéke, elutasította, hiszen az ügyfélbázis gazdasági értékkel bíró immateriális eszköz, mivel bizonyos tevékenységekhez kapcsolódó címlisták készítése és továbbítása, önmagában gazdasági tevékenységnek számít. Következésképpen, a megtámadott határozatot a tekintetben meg kellett semmisíteni, hogy a Bizottság a Postadex ügyfélbázisát, amelyet a La Poste átadott az SFMI-Chronopost részére, nem tekintette állami támogatásnak.

A La Poste-saga, amely önmagában is olyan mérföldkönek számító határozatokat eredményezett, mint az SFEI, az Ufex és a Chronopost,

54 T-613/97 sz. ügy, Union Francais de l'Express (UFEX) és társai kontra Bizottság [EBHT 2000, II-1531. o.] 77-81. pontok.

55 Ugyanott, 101. pont.

tovább folytatódik. Most ismét a Bizottságon van sor, hogy harmadszorra is döntést hozzon a volt monopol vállalkozás piaci alapon működő leányvállalatainak nyújtott logisztikai és kereskedelmi szolgáltatásaival kapcsolatban, figyelembe véve azt is, hogy az SFEI (most Ufex) 1990 decemberében – 16 évvel ezelőtt – feljelentést tett.

A magánpiaci befektető elvének sajátos alkategóriája a magánpiaci hitelező elve. A Tubacex ügyben⁵⁶ az Európai Bíróság először döntött kifejezetten úgy, hogy egy állami hitelező, egy magánhitelezőhöz hasonlóan, megkísérelheti a neki járó összeg visszaszerzését, és köthet olyan megállapodást az adóssal, amelyben a felhalmozott adósságot átütemezik, vagy részletfizetésben állapodnak meg, a visszafizetés megkönnyítése érdekében. Ennek érdekében az állami hitelező – akárcsak egy magánhitelező – számára elengedhetetlen, hogy nyereségszerzési, vagy – amennyiben az adós fizetéseképtelen – legalább kárenyhítési céllal cselekedjen.

A Tubacex ügyben az a kérdés merült fel, hogy mekkora kamatot kell annak az állami hitelezőnek fizettetnie, amely társadalombiztosítási járuléktartozást ütemez át. A Bizottságnak az volt a véleménye, hogy egy ilyen intézkedés elfogadható, de a tagállamnak piaci kamatot kell felszámolnia. Spanyolország megtámadta a Bizottság határozatát, amely előírta a piaci kamatláb és a spanyol Bér garancia Alap (Fogasa) által kivetett kamatláb közötti különbség visszafizettetését, melyet a társadalombiztosítási járulék-előleg visszafizetésében okozott késedelemért kellett fizetni. Az Európai Bíróság eltörölte a Bizottság határozatának ezt a részét, mivel *„az ilyen típusú adósságra alkalmazott kamatláb (késedelmi kamat) célja, hogy pótolja a hitelező által elszenvedett veszteséget, amely abból adódik, hogy a hitelező az adósság megfizetési kötelezettségének késve tesz eleget. Ha az állami hitelező által alkalmazott késedelmi kamat mértéke nem ugyanakkora, mint a magánhitelező által az adósságra kivetett kamat, akkor amennyiben az magasabb, mint az előző, ez utóbbit kell alkalmazni.”*⁵⁷

Mivel a késedelmi kamatlábak nem hasonlíthatóak össze a piaci kamatlábbal, a Bizottság határozatát az Európai Bíróság megsemmisítette.

56 C-342/96. eset – Spanyolország kontra Bizottság (Tubacex) [EBHT 1999, I-2459. o.].

57 Ugyanott, 48. bekezdés. Részletekért lásd Arhold, Christoph: *The Case Law of the European Court of Justice and the Court of First Instance on State Aids in 2002/2003*, EStAL, 2004/2, 172.

tette.⁵⁸ A Tubacex ítélet után a Bizottság újraértelmezte és módosította a Fogasa és a számos, pénzügyi nehézséggel küzdő vállalatok közötti visszafizetési egyezségekre vonatkozó határozatait. A módosított határozatokban már szerepelt, hogy a kamatlábak nem tartalmaztak állami támogatási elemeket. Egy ilyen döntés a cellulózt, papírt, viszkózt és szintetikus szálát gyártó, 1993 óta pénzügyi nehézségekkel küzdő Sniace Rt-t érintette. A Fogasa és a spanyol Társadalombiztosítási Alap 1993 óta többször átütemezte a Sniace társadalombiztosítási járulék-tartozását, de a Sniace még arra is képtelen volt, hogy az átütemezési megállapodásban előírt kötelezettségeket betartsa. Ennek ellenére a Bizottság 1998-ban mégis úgy határozott, hogy a visszafizetési megállapodások nem tartalmazzak állami támogatást, mivel a spanyol hatóságok magánhitelezőként viselkedtek.

Az osztrák Lenzing AG – a Sniace egyik közvetlen versenytársa a viszkóz piacon – megtámadta a Bizottság határozatát – a keresetet a Tubacex ítélet után is fenntartva. Azzal érvelt, hogy a Bíróság csak a kamatlábról határozott, arról nem, hogy a visszafizetés halasztása állami támogatásnak minősül-e vagy sem. A felperes véleménye szerint az esedékes követelés érvényesítése általános hitelezői magatartás, és ennek bármely okból történő elhalasztását igazolni kell. Még ha egy adós gazdasági nehézségekkel is küzd, egy magánhitelező általában nem fizetési haladékot nyújt neki, hanem közvetlenül érvényesíti a jogait, adott esetben a rendelkezésére álló biztosítékok igénybe vételével.⁵⁹ Az Elsőfokú Bíróság ítélete ezt a megközelítést követte. Korlátozott felülvizsgálati jogkörét hangsúlyozva⁶⁰ az Elsőfokú Bíróság alaposan megvizsgálta, hogy a Bizottság megállapításai megalapozottak voltak-e,

58 Ugyanott, 49. pont.

59 T-36/99. sz. ügy Lenzing AG kontra Bizottság [EBHT 2004, II-03597. o.]. Spanyolország az Elsőfokú Bíróság ítéletével kapcsolatban a Bírósághoz fordult, folyamatban lévő eset (C-525/04 P – Spanyolország kontra Lenzing, lásd HL 2005 C 69/4).

60 „Amennyiben a magánpiaci hitelezői elv/teszt Bizottság általi alkalmazása átfogó gazdasági értékelést tartalmaz, mint például a magánpiaci befektető elv alkalmazása, a Bíróságnak – eddigi döntéseinek irányvonalát követve – arra kell korlátoznia magát, hogy megbizonyosodjon, vajon a Bizottság betartotta-e az eljárásra és az indokolásra vonatkozó szabályokat, a tényeket hibátlanul határozták-e meg, illetve nem volt-e nyilvánvaló tévedés az elbírálásnál vagy hatalommal való visszaélés (ugyanott, 150. bekezdés).

vagy „nyilvánvaló mérlegelési hibát követett el, amikor arra a következtetésre jutott, hogy a Társadalombiztosítási Alap és a Fogasa, amennyire az lehetséges, egy feltételezett magánpiaci befektető viselkedését követte.”⁶¹ Továbbá kifejezetten hangsúlyozta, hogy „a Bizottság feladata minden egyedi esetben az eset tényeire való hivatkozással annak tisztázása, hogy a Társadalombiztosítási Alap vagy a Fogasa döntése a nehéz helyzetben lévő vállalkozás adósságainak átütemezéséről és az átütemezés feltételei, megfelelnek-e a magánpiaci hitelező elvének.”⁶² Mivel a Bizottság nem mutatott be semmilyen elfogadható indoklást annak alátámasztására, vajon a magánpiaci hitelező miért viselkedett volna úgy, mint a spanyol hatóságok, határozatát az Elsőfokú Bíróság megsemmisítette. A Bizottság tisztviselői most a harmadik határozatot fogalmazzák az ügyben!⁶³

A magánpiaci hitelező elve a Grupo de Empresas Álvarez SA („GEA”) ügyben⁶⁴ is érintette Spanyolországot. Poiares Maduro főtanácsnok indítványa⁶⁵ érdekes megállapításokat tartalmaz a magánpiaci hitelező elvének alkalmazásáról. A főtanácsnok szerint piacgazdaságban egy gondos magánpiaci hitelező hatékony gazdasági szereplő, aki ki tudja választani, és használni tudja a legmegfelelőbb eszközöket egy bizonyos eredmény elérése, nevezetesen követeléseinek érvényesítése érdekében. E hatékonyság magában foglalja, hogy a magánhitelező minden olyan tényezőt figyelembe vesz, amely sajátosan jellemző helyzetére. A magánpiaci hitelező elve nem kívánja meg, hogy egy nehéz helyzetben lévő vállalat azonnali felszámolásra kerüljön. Egy jelentős forrásokkal rendelkező magánpiaci hitelezőnek érdekében állhat az adós vállalat tevékenységének bizonyos időszakra történő fenntartása, ha az azonnali felszámolás költségei magasabbak, mint a támogatás nyújtásáé. Minden

61 Ugyanott, 149. pont.

62 Ugyanott, 152. pont.

63 Spanyolország és a Sniace megtámadta a döntést, ez az oka annak, hogy a leírás benne maradt ebben az áttekintésben. Időközben Juliane Kokott főtanácsnok asszony 2007. február 1-jén bemutatta indítványát a C-260/05. esetben (Sniace SA kontra Bizottság), [EBHT 2007, I-10005. o.] és C-525/04 P (Spanyolország kontra Lenzing AG) [EBHT 2007, I-09947. o.]. Ő a keresetek elutasítását javasolta.

64 C-276/02. sz. ügy Spanyolország kontra Bizottság (GEA) [EBHT 2004, I-8091. o.].

65 C-276/02. sz. ügy Poiares Maduro főtanácsnok indítványa, Spanyolország kontra Bizottság (GEA) [EBHT 2004, I-8091. o.] 21-22. bekezdések.

hitelezőnek össze kell hasonlítania a gyors felszámolásból származó nyereséget azzal a nyereséggel, amely az adósság visszafizetéséről való átmeneti lemondásból eredhet, miközben az adós folytatja tevékenységét. A főtanácsnok véleménye szerint az adósság visszafizetéséről való átmeneti lemondás abban az esetben igazolható, ha megfelel az alábbi három feltételnek:

- 1.) A vállalatot elméletileg gazdaságilag életképpé lehet tenni és pénzügyi helyzete is javítható.
- 2.) Mindent meg kell tenni annak érdekében, hogy a vállalat ne vegyen fel további hiteleket, és ne halmozódjanak fel új adósságai.
- 3.) Az állam joggal számít arra, hogy a hiteleket ésszerű időn belül visszafizetik.⁶⁶

Az Európai Bíróság nem foglalkozott e három pont elemzésével, mivel úgy találta, hogy a Bizottság döntése ténybeli tévedésen alapult.⁶⁷

A magánhitelezői és a magánbefektetői elvek közötti különbség világossá válik, ha összehasonlítjuk az Európai Bíróság Seleo ügyben és az Elsőfokú Bíróság HAMSA ügyben hozott ítéleteit. Mindkét eset nehéz helyzetben lévő vállalat érdekében tett intézkedésekkel foglalkozott, de míg az Európai Bíróság klasszikus beruházási (újrátökésítés) esetet vizsgált, az Elsőfokú Bíróság harmadik (magán és állami) felek általi adósság-elengedéssel szembesült. Az Európai Bíróság a Seleo esetben nem tulajdonított jelentőséget annak a ténynek, hogy az esetben összehasonlítható nagyságú magán és állami beruházásról volt szó. Ugyanakkor, amikor az Elsőfokú Bíróság a HAMSA esetben a magánhitelezői elvet alkalmazva, úgy döntött, hogy az állami támogatás léte nagy valószínűséggel kizárható, ha a magánhitelezők felé fennálló kötelezettségek meghaladják az állami hitelezők felé fennállókat. Ennek ellenére az állami hitelezők követelésének nagyobb összege nem minősült döntő jelentőségűnek, mivel az az adósság átütemezését túlságosan nehezítette volna a nehéz helyzetben lévő vállalat számára.⁶⁸

66 C-276/02. sz. ügy Spanyolország kontra Bizottság (GEA) [EBHT 2004, I-8091. o.] 36-40. bekezdések.

67 C-276/02. sz. ügy Spanyolország kontra Bizottság (GEA), [EBHT 2004, I-8091. o.] 36-37. bekezdések. További információk a főtanácsnok véleményéről és az ítéletről lásd Arhold, Christoph: *The Case Law of the European Court of Justice and the Court of First Instance on State Aids in 2005/2006*, EStAL, 2006/4.

68 T-152/99. sz. ügy Hijos de Andrés Molina, SA (HAMSA) kontra Bizottság

A BAI esetben⁶⁹ az Elsőfokú Bíróság először mondta ki kifejezetten az állami támogatás szabályok alkalmazandóságát a közbeszerzésre. Erre magánpiaci beszerzői elvként (Private Purchaser Test) lehetne hivatkozni. Az ítéletből az következik, hogy egy ügylet, amelyben a tagállam árut vagy szolgáltatást vásárol piaci áron, nem minősül rendes kereskedelmi ügyletnek, ha egyértelmű, hogy az államnak aktuálisan nem volt szüksége a szóban forgó árukra és szolgáltatásokra.⁷⁰ Ebből kifolyólag még inkább szükséges, hogy a tagállam bebizonyítsa, az áruk és szolgáltatások vásárlása rendes kereskedelmi ügylet volt, amikor a közreműködő vállalat nem egy megfelelően meghirdetett, nyílt ajánlattételi eljárás keretében lett kiválasztva. A Bizottság kialakult gyakorlata szerint az a tény, hogy az ajánlattételi eljárást azelőtt folytatták le, hogy a tagállam vásárolt volna, általában elegendő annak kizárásához, hogy a tagállam előnyt akart biztosítani a kiválasztott vállalatnak.⁷¹

Az állami támogatás gyanúja akkor is felmerülhet, amikor az állam piaci eladóként viselkedik, például ingatlanvagyon eladása ügyében. Különösen fontosak az állami vállalatok eladásai, a privatizációs ügyek. A fő kérdés mindig az, vajon a telek, a vállalat vagy más eszközök piaci áron és piaci feltételek mellett kerültek-e eladásra. Más szóval, az állam úgy viselkedett-e, ahogyan egy piaci eladó viselkedett volna. Erre magáneladói elvként (Private Vendor Test) lehetne hivatkozni. 1997-ben a Bizottság speciális közleményt bocsátott ki az állami tulajdonban lévő telkek eladásáról.⁷² Ennek értelmében, ha az eladás *„megfelelően meghirdetett, nyílt és feltételmentes – árveréshez hasonlítható – ajánlattételi eljárást követően történik, amely során a legjobb vagy az egyetlen ajánlatot fogadják el, már fogalmilag is piaci érté-*

[EBHT 2002, II-3049. o.] 166. bekezdés.

69 T-14/96. sz. ügy Bretagne Angleterre Irlande (BAI) kontra Bizottság [EBHT 1999, II-139. o.].

70 Kimondva a T-116/01. és T-118/01. sz. egyesített ügyekben P&O European Ferries (Vizcaya) SA és Diputación Foral de Vizcaya kontra Bizottság [EBHT 2003, II-2957. o.] 117. bekezdés, valamint EStAL, 2003, 467.

71 Ugyanott, 118. pont hivatkozik a Bizottság információjára: Közösségi keretszabály a kutatásfejlesztésre vonatkozó állami támogatásról (HL 1996 C 45/5, 2.5. pont), és ennek eredményeként a Közösségi iránymutatás a tengeri szállításról (HL 1997 C 205/5, 9. fejezet).

72 A Bizottság 97/C 209/03 közleménye a hatóságok általi földterület- és épületértékesítés állami támogatási elemeiről HL 1997 C 209/3.

ken történik, és következésképpen nem tartalmaz állami támogatási elemet”⁷³. Ilyen feltételmentes ajánlattételi eljárás hiányában „a piaci értéknek az általánosan elfogadott piaci mutatókon és értékelési normákon alapuló megállapítása érdekében – az értékesítési tárgyalások megkezdése előtt – egy vagy több független értékbecslésre jogosult szakértővel független értékbecslést kell végeztetni. Az így megállapított piaci ár az a minimális vételár, amellyel kapcsolatban nem merül fel az állami támogatási elem jelenlétének a lehetősége.”⁷⁴

Minden ajánlattételi eljárást, illetőleg megelőző független értékbecslés nélküli eladást előzetesen be kell jelenteni a Bizottságnak, annak érdekében, hogy a Bizottság eldönthesse, az intézkedés állami támogatásnak minősül-e, vagy sem.⁷⁵ Ebben az esetben a Bizottságnak azt kell eldöntenie, hogy az eladási ár rendes piaci feltételek mellett működő eladó esetében is ugyanígy alakult volna.⁷⁶ Amikor ennek érdekében a Bizottság az ügylet után összeállított szakértői jelentéseket vizsgálja, akkor a ténylegesen fizetett árat kell összehasonlítani a jelentések által sugallt árral, és határozni kell arról, hogy az eltérés elegendő-e annak alátámasztására, hogy az előny létét kimondja. E módszer lehetővé teszi a piaci ár visszamenőleges meghatározásából eredő bizonytalanság figyelembevételét.⁷⁷

Privatizációs esetekben a Bizottságnak szintén az az álláspontja, hogy egy nyílt, átlátható és feltételmentes ajánlattételi eljárás megfelelő eszköz lehet az EK-Szerződés 87. cikk (1) bekezdése szerinti állami támogatás megvalósulásának kizárására. A Bizottság már a kilencvenes években rámutatott, hogy általánosságban nem merül fel az állami támogatás gyanúja, ha egy nyílt és feltételmentes ajánlattételi eljárás

73 Ugyanott, II. 1. pont.

74 Ugyanott, II. 2. pont.

75 Ugyanott, II.3. pont.

76 T-127/99-, T-129/99. és T-148/99. sz. egyesített ügyek – Territorio Histórico de Álava – Diputación Foral de Álava és társai kontra Bizottság [EBHT 2002, II-1275. o.] 73. pont.

77 T-274/01. sz. ügy Valmont Nederland BV kontra Bizottság, [EBHT 2004, II-3145. o.] 45. pont, hivatkozik a T-127/99., T-129/99. és T-148/99. sz. egyesített ügyekre Territorio Histórico de Álava – Diputación Foral de Álava és társai kontra Bizottság [EBHT 2002, II-1275. o.] 85. pont.

során a részvények a legmagasabb árat ajánlónak kerülnek eladásra.⁷⁸ A Bizottság ezt a véleményét a következő Versenypolitikai jelentésekben is megismételte.⁷⁹ A 1992. évről szóló Versenypolitikai jelentésben a Bizottság kijelentette, hogy amennyiben egy részvénytársaság privatizációja nem a tőzsdén keresztül történik, hanem egyszerű adásvétel útján, a következő feltételeket kell betartani, hogy *„további vizsgálat nélkül feltételezni lehessen, hogy nincs szó állami támogatásról”*:

- mindenki számára nyílt, átlátható és feltételmentes ajánlattételi eljárás lefolytatása;
- a vállalatot a legmagasabb árat kínálónak kell eladni;
- az ajánlattevőknek elegendő időt és információt kell biztosítani, hogy az ajánlatuk alapját képező eszközöket megfelelően értékelhessék.

Ezeket az elveket a Bizottság következetesen alkalmazta, és ezért a kialakult bizottsági gyakorlat részévé váltak.⁸⁰ Következésképpen a Bizottság a vonatkozó intézkedés előzetes bejelentését nem tartja szükségesnek, ha a privatizáció nyílt, átlátható és feltételmentes versenytárgyalásos eljárás keretében történik, és a vásárló a legmagasabb árat kínáló lesz.

Ugyanakkor egy nyílt ajánlattételi eljárás lefolytatása nem mindig lehetséges. Ezekben az esetekben a Bizottság alternatívaként elfogad szakértői értékbecslést, mint például a Koninklijke Schelde Groep ügyben.⁸¹ A piaci ár elve sérül azokban az esetekben, amikor csak a vállalat felszámolási költségeit meghaladó, tehát negatív árat lehet elérni a

78 Lásd XXI. Versenypolitikai jelentés (1991), 248. pont.

79 Vö. XXII. Versenypolitikai jelentés (1992), 464. bekezdés; XXIII. Versenypolitikai jelentés (1993), 403-404. bekezdések.

80 Lásd XXX. Versenypolitikai Jelentés (2000), 318. bekezdés. Bizottsági határozatok a következő esetekben: C 28/98. Centrale del Latte di Roma, HL 2000 L 265/15; Crédit Foncier de France, HL 2001 L 034/36, 104. pont; C 30/2001. Gothaer Fahrzeugtechnik GmbH, HL 2002 L 314/62, 30. pont; CBW Chemie GmbH, Bitterfeld-Wolfen, HL 2000 L 150/38, V.1. pont; Herborn és Breitenbach GmbH, HL 1999 L 083/62, II. pont. Lásd még C-334/99. sz. ügy Ruiz-Jarabo Colomer főtanácsnok indítványa, Németország kontra Bizottság (Gröditzter Stahlwerke), [EBHT 2003. I-1139. o.] 66. pont.

81 C 64/2001, Koninklijke Schelde Groep eset, HL 2003 L 014/56, 79. pont; lásd még C 30/2001 Gothaer Fahrzeugtechnik GmbH eset, HL 2002 L 314/62, 30. pont.

piacon. A Gröditzter Stahlwerke esetben az Európai Bíróság kimondta: annak megállapítása érdekében, hogy a privatizáció során elért 340 millió német márkás negatív ár tartalmazott-e állami támogatási elemeket, azt szükséges megvizsgálni, hogy hasonló körülmények között egy az állami szektort igazgató szervvel összehasonlítható méretű magánbefektetőt rá lehetett volna-e venni a vállalat eladásával kapcsolatban hasonló nagyságú tőkehozzájárulás nyújtására, vagy az a felszámolást választotta volna.⁸²

Ezt a nézetet Jacobs főtanácsnok is hangsúlyozta a Hytasa esetben megfogalmazott indítványában, ahol a Bizottság azon érvelését követte, amely szerint az a tény, hogy a vállalatokat a legtöbbet ígérőnek adták el, nem elegendő az állami támogatás gyanújának kizárására, mivel jelentős összegű állami forrásra volt szükség annak érdekében, hogy az eladás megvalósuljon.⁸³ E tekintetben különbséget kell tenni az államnak, mint a vállalat tulajdonosának kötelezettségei, és az állami hatóságként fennálló kötelezettségek között.⁸⁴ Fontos, hogy a korábbi támogatások (pl. állami hitel, kezességvállalás) vissza nem fizetéséből származó veszteséget nem lehet figyelembe venni a felszámolási költségek kiszámításánál, mert azok a tagállamnak hatóságként tett intézkedéseiből erednek, amit egy magánbefektető nem vállalt volna.⁸⁵

Mindhárom elvnek (magánpiaci befektető, magánpiaci hitelező és magánpiaci beszerző) egy közös alapja van: a Bizottságnak azt kell

82 C-334/99. sz. ügy – Németország v. Bizottság (Gröditzter Stahlwerke) [EBHT 2003, I-1139. o., 133. pont], hivatkozással a C- 482/99. sz. ügyre, Franciaország kontra Bizottság (Stardust Marine) [EBHT 2002, I-4397. o.] 70. pont.

83 C-278/92., C-279/92. és C-280/92. sz. egyesített ügyek, Jacobs főtanácsnok indítványa Spanyolország kontra Bizottság [EBHT 1994, I-4103. o.] 30. pont: „Ilyen megvilágításban szemlélve a problémákat, a felek által hosszasan vitatott kérdések nagy része elveszti relevanciáját. Bizonyosan irreleváns az a vitathatatlan tény, hogy a Hytasa-t a legmagasabb árat kínálóknak adták el egy szabályosan lefolytatott ajánlattételi eljárás eredményeként. Az, hogy a vállalatok csak akkor voltak hajlandók a Hytasa-t átvenni, ha cserében még magasabb összegű állami forrást ajánlanak fel részükre, nem bizonyítja, hogy a sikeres ajánlattevővel kötött egyezség nem tartalmaz állami támogatást.” Az Európai Bíróságnak nem kellett eldöntenie a kérdést, mivel az tagadta az ajánlattételi eljárás feltétlen voltát, így a piaci árat sem lehetett feltételezni.

84 Ugyanott, 134. pont.

85 Ugyanott, 140. pont.

vizsgálja, hogy az állam vagy az állami szerv racionális piacgazdasági szereplőként viselkedett-e, azaz elsődlegesen üzleti megfontolások vezették-e, amelyben nem játszottak szerepet gazdaság- és szociálpolitikai célok. Valójában, minden ilyen elvet, és ezek alkategóriáit is, össze lehetne vonni a *piacgazdasági szereplő elve* alá, amely olyan szokatlan helyzeteket is lefed, mint amivel az Elsőfokú Bíróságnak kellett foglalkoznia a Linde esetben,⁸⁶ amikor a vitatott támogatás elvben nélkülözhetetlen része volt annak a megállapodásnak, amely a német hatóságok által viselt kockázatok csökkenéséhez vezetett.⁸⁷ A *piacgazdasági szereplő elve* a Thermenhotel Stoiser Franz esetben is alkalmazásra került. Az Elsőfokú Bíróság megerősítette, hogy a Bizottságnak vagy az állammal üzleti kapcsolatban lévő vállalat versenytársának kell bizonyítania, hogy a konkrét szerződési feltételek meghaladják két piaci szereplő közötti rendes kereskedelmi ügylet határait.⁸⁸

c) *Különböző formákban nyújtott előnyök*

Az EK-Szerződés 87. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozó állami intézkedésnek előnyt kell jelentenie a kedvezményezett vállalat számára. Támogatásnak minősülnek azok a – bármilyen formájú – intézkedések, amelyek olyan gazdasági előnyt jelentenek a kedvezményezett vállalat számára, amelyet normál piaci körülmények között nem szerzett volna meg. Ez viszonylag egyértelmű pozitív előnyök (pl. szubvenció, kölcsönök és kezességvállalás) esetében, de a negatív állami intézkedések is ide tartozhatnak. Az EK-Szerződés 87. cikke nem indok vagy cél alapján tesz különbséget az állami beavatkozások között, hanem a hatásuk szerint határozza meg őket.⁸⁹ Következésképpen a támogatás fogalma szélesebb, mint a szubvencióé, mert az nemcsak a pozitív elő-

86 T-98/00. sz. ügy Linde AG kontra Bizottság [EBHT 2002, II-3961. o.], valamint EStAL, 2003, 715.

87 Több részletért lásd Schohe, Gerrit és Arhold, Christoph: *The Case Law of the European Court of Justice and the Court of First Instance on State Aids in 2002/2003*, EStAL, 2003/2. 149.

88 T-158/99. sz. ügy Thermenhotel Stoiser Franz Gesellschaft mbH & Co. KG és társai kontra Bizottság [EBHT 2004. II-0001. o.] 112. pont.

89 C-173/73. sz. ügy Olaszország kontra Bizottság [EBHT 1974, 709. o.] 13. pont.

nyöket foglalja magába, hanem olyan – különböző formát öltő – intézkedéseket is, amelyek csökkentik azokat a terheket, amelyek normál esetben a vállalkozás költségvetésének részét képezik, és amelyek a szó szoros értelmében nem minősülnek szubvenciónak, de jellegükben és hatásukban hasonlóak.⁹⁰

Korábban „*azon terhek csökkentése, amelyek normál esetben a vállalkozás költségvetésének részét képezik*” fogalmat csak az EK-Szerződés 87. cikk (1) bekezdése hatályának bővítésére használták. Ennek ellenére, Danske Busvognmaend⁹¹ eset éppen a fenti definíció segítségével magyarázza meg, hogy egy intézkedés miért nem tartozik valójában az EK-Szerződés 87. cikk (1) bekezdése hatálya alá. Ebben az ítéletben az Elsőfokú Bíróság megerősítette a Bizottság határozatát, amely szerint az az intézkedés, amely megkönnyítette a Combust, dán állami közlekedési vállalat közalkalmazotti munkatársainak az átvételét „rendes” munkavállalói státuszba, nem minősült az EK-Szerződés 87. cikk (1) bekezdése hatálya alá tartozó állami támogatásnak. Az intézkedés egyetlen célja az volt, hogy a Combust vállalat magánszektorban tevékenykedő versenytársaihoz viszonyított strukturális hátrányait kiküszöbölje.

Az EK-Szerződés 87. cikk (1) bekezdésének célja, hogy megtiltsa a csak egyes vállalatokat kedvezményező intézkedéseket, a támogatás fogalma pedig azokat az intézkedéseket foglalja magában, amelyek a vállalkozások szokásos költségeit csökkentik és amelyek olyan gazdasági előnyhöz juttatják azokat, amelyeket a szokásos piaci körülmények között nem szerezhetnének meg.⁹² Az ítélet ösztönzi a privatizációs intézkedéseket, amennyiben mentesíti az EK-Szerződés 87. cikk (1) bekezdésében meghatározottak alól azokat az intézkedéseket, amelyek az állami vállalkozások strukturális hátrányainak kiküszöbölésére szolgálnak, ám hogy a „strukturális hátrány” pontosan mit jelent, még pontosításra szorul.

Az Európai Bíróság szintén ezt az érvelést alkalmazta, amikor úgy határozott, hogy egy állami vállalkozásokat vitathatóan kedvezményező jogszabály rendelkezései nem tartoznak az EK-Szerződés 87. cikk

90 C-387/92. sz. ügy Banco Exterior de Espana SA kontra Ayuntamiento de Valencia [EBHT 1994, I-877. o.] 13. pont.

91 Ugyanott, 57-58. pontok.

92 Ugyanott, 57-58. pontok.

(1) bekezdése hatály alá.⁹³ A Bíróság szerint a nemzeti jogszabály nem keletkeztetett előnyt, mivel az csak egy olyan díjtól mentesítette a kedvezményezett költségvetését, amely azt a szokásos piaci körülmények között nem terhelte volna. Következésképpen, a nemzeti szabályozás nem egy szokásos piaci körülmények között felmerült költség csökkentését célozta.⁹⁴ Az ítélet megerősíti, hogy mindkét közösségi bíróság kész arra, hogy egyedi körülmények esetén, egyedi döntéseket hozzon.

4. Szelektivitás

Csak a szelektív állami támogatásoknak van a vállalkozások közötti versenyt torzító hatásuk. Ha az illetékes hatóság egy adott általános intézkedés alkalmazásakor bizonyos mérlegelési lehetőséggel rendelkezik, az egyedileg nyújtott támogatás mindenképpen szelektívnek minősül.⁹⁵ Egy támogatási program, mint olyan, akkor tekinthető szelektívnek, ha csupán meghatározott jellemzőkkel rendelkező vállalkozások élvezhetik az állam kedvezőbb elbánását, például az Németország új tartományainak valamennyi vállalkozása,⁹⁶ csak nagyvállalkozások,⁹⁷ csak KKV-k,⁹⁸ csak a feldolgozóipar vállalkozásai,⁹⁹ csak olyan vállalkozások, amelyek különösen nagy mennyiségű energiát fogyasztanak,¹⁰⁰ vagy csak nemzetközi, legalább négy különböző országban leányvállala-

93 C-237/04. sz. ügy Enirosorse SpA [EBHT 2006, I-02843. o.].

94 Ugyanott, 48. pont.

95 C-200/97. sz. ügy Ecotrade Srl kontra Altiformi e Ferriere di Servola Spa (AFS), [EBHT 1998, I-7907. o., 39-41. pontok]; és 256/97. sz. ügy Déménagements-Manutention Transport SA (DMT), [EBHT 1999, I-3913. o.] 27. pontok.

96 C-156/98. sz. ügy Németország kontra Bizottság [EBHT 2000, I- 6857. o.] 23. és 34. pontok.

97 C-200/97. sz. ügy Ecotrade Srl kontra Altiformi e Ferriere di Servola Spa (AFS), [EBHT 1998, I-7907. o.] 39-41. pontok.

98 T-55/99. sz. ügy Confederación Espanola de Transporte de Mercancias (CETM) kontra Bizottság, [EBHT 2000, II-3207. o.] 40. ponttól.

99 C-143/99. sz. ügy Adria-Wien Pipeline GmbH és Wietersdorfer & Peggauer Zementwerke GmbH kontra Finanzlandesdirektion für Kärnten, [EBHT 2001, I-8365. o.] 50. pont.

100 C-368/04. sz. ügy Jacobs főtanácsnok indítványa Transalpine Ölleitung in Österreich GmbH és társai [EBHT 2006, I-09957. o.] 71. pont.